

Bog anmeldelser.

MARIANNE WEBER. **Ehefrau und Mutter in der Rechtsentwicklung.** Tübingen 1907. J. C. B. Mohr. (XVI + 573 S. — Mk. 10.00).

Denne Bog vender sig, som Forfatterinden siger i sit Forord, i første Linje til de Kvinder, som føler Trang til at fordybe sig i deres eget Køns Kulturhistorie; i anden Linje til de Mænd, der maatte kunne have Interesse af ogsaa en Gang at se Familjeretten og Opfattelsen af Familjeforhold, saaledes som disse historisk har udviklet sig, belyst fra en Kvindes Standpunkt. Det er saaledes en meget stor Opgave, Forf. har stillet sig, en Opgave, der spænder lige fra den graa Oldtid op til Nutiden, fra de primitive Naturfolk til Nutidens højest udviklede Kulturfolk; indenfor disse vide Rammer er det i Særdeleshed Hustruens Anseelse i Samfundet, hendes Handlefrihed særlig i økonomisk Henseende og hendes Adgang til Skilsmisse samt Moderens Stilling til det uægte Barn, bestemt ved Lovgivningsmagten, der gøres til Genstand for Undersøgelse.

De tre første Kapitler, der spænder over ca. 300 Sider, er helliget dels de primitive Naturfolk, dels Oldtidens og Middelalderens Kulturfolk; der gives her et i Øjeblikket forholdsvist let tilgængeligt Billede af de da eksisterende Familjeforhold, samtidig med at der ydes en Rigdom af positive Oplysninger, som gør Bogen med dens talrige Litteraturangivelser vel skikket til at tjene som en

Bog anmeldelser.

MARIANNE WEBER. **Ehefrau und Mutter in der Rechtsentwicklung.** Tübingen 1907. J. C. B. Mohr. (XVI + 573 S. — Mk. 10.00).

Denne Bog vender sig, som Forfatterinden siger i sit Forord, i første Linje til de Kvinder, som føler Trang til at fordybe sig i deres eget Køns Kulturhistorie; i anden Linje til de Mænd, der maatte kunne have Interesse af ogsaa en Gang at se Familjeretten og Opfattelsen af Familjeforhold, saaledes som disse historisk har udviklet sig, belyst fra en Kvindes Standpunkt. Det er saaledes en meget stor Opgave, Forf. har stillet sig, en Opgave, der spænder lige fra den graa Oldtid op til Nutiden, fra de primitive Naturfolk til Nutidens højest udviklede Kulturfolk; indenfor disse vide Rammer er det i Særdeleshed Hustruens Anseelse i Samfundet, hendes Handlefrihed særlig i økonomisk Henseende og hendes Adgang til Skilsmisse samt Moderens Stilling til det uægte Barn, bestemt ved Lovgivningsmagten, der gøres til Genstand for Undersøgelse.

De tre første Kapitler, der spænder over ca. 300 Sider, er helliget dels de primitive Naturfolk, dels Oldtidens og Middelalderens Kulturfolk; der gives her et i Øjeblikket forholdsvist let tilgængeligt Billede af de da eksisterende Familjeforhold, samtidig med at der ydes en Rigdom af positive Oplysninger, som gør Bogen med dens talrige Litteraturangivelser vel skikket til at tjene som en

første Vejledning ved senere mere dybtgaaende Specialstudier angaaende de omhandlede Emner.

Det er ikke noget særlig lyst Indtryk, man ved Læsningen faar af Hustruens daværende Stilling; snart ligegyldig enten der har hersket Polygami eller Monogami, hos Natur- som hos Kulturfolk har Moralen dog altid stillet forskellige Krav til de to Køn i sædelig Henseende, og i økonomisk Henseende har Hustruen sjælden haft nogen videre Raadighed, om end det maa indrømmes, at Særeje ikke var noget Særsyn. Først langsomt udviklede der sig i Teorien en højere Erkendelse af Kvindens Betydning; medens endnu Luther ser med stor Overlegenhed paa Kvinden — han siger saaledes: »Es ist ein arm Ding um ein Weib«, »die gröszte Ehre die es hat, ist, das wir allzumal durch die Weiber geboren werden«, — agtede Puritanerne og dermed beslægtede Sekter Hustruen for Mandens ligestillede. Nogen stor Betydning tillægger Forfatteren dog ikke disse Sekter; langt større Betydning tillægger hun Naturrettens Dyrkere, der efterhaanden dannede Fællesbegrebet »Mennesker«. »Enhver der har Menneskeansigt har Ret til at raade for sig selv«. I Teorien respekterede saaledes denne Skole Hustruen som Mandens ligeberettigede, men i Praxis tog den ikke Konsekvenserne, dens Tilhængere kom uden om Vanskelighederne f. Eks. ved at betragte Ægteskabskontrakten som en frivillig Kontrakt.

Efter i 4de Kapitel at have omtalt en Del forskellige Teorier, ved Hjælp af hvilke Skolens Filosofer søgte at forsvare Hustruens Underordningsforhold trods hendes Ligeberettigethed, saaledes særlig Fichtes Teorier, gaar Forf. nærmere ind paa Familierettens Kodifikation i de forskellige Lande. Nogle enkelte Punkter skal her omtales, da de turde have nogen Interesse paa et Tidspunkt, da der er Lovforslag fremme til Ændring af Kvinders og uægte Børns Retsstilling.

Først omtaler Forf. »Code civil«; den blev ikke saa frisindet, som man turde vente efter Revolutionstidens Idealer, det blev Rouseaus og Napoleons Aand, der blev

den raadende; ifølge code civil lige saa vel som efter den nuværende Lovgivning maatte Hustruen have Mandens Tilladelse til at raade over sine Ejendele ganske uden Hensyn til, om de vare sikrede hende ved Særeje, dog kan hun søge Beskyttelse hos Domstolene mod Mandens Vilkaarlighed, og hun har for sine Ejendele Generalpant i Mandens Formue. Et betydeligt Fremskridt var det, at allerede code civil anerkender Enken i Almindelighed som sine Børns naturlige Formynderskab, omend med den Indskrænkning, at der gives Faderen Ret til testamentarisk at udpege hende en Raadgiver ved Forvaltningen af Formuen, samt aabnes Adgang for Autoriteterne til at fratage hende Formynderskabet. — Hvad de uægte Børns Stilling i Frankrig angaar, saa afhænger denne ganske af om Børnene ere anerkendte eller ikke. Et anerkendt Barn kan gøre Underholdskrav og Arvekrav gældende; det uægte Barns Arvepart er ved Lov af 1896 sat til Halvparten af det ægte Barns. Et ikke anerkendt uægte Barn kan derimod kun gøre sig Haab om at tiltvinge sig Anerkendelse og dermed Underholdsbidrag og eventuelt Arvekrav hos Moderen, da »recherche de la maternité est admise«, men »recherche de la paternité est interdite«; altsaa: vil Faderen ikke anerkende sit uægte Barn, kan der intet som helst Krav rejses imod ham. Heldigvis har intet andet Land, siger Forf., i vore Dage under Paaskud af Interesse for den kvindelige Moralitet støttet Mændenes Tøjlesløshed med et saadant Fribrev. Hvad angaar Hustruens Stilling i den engelske Lovgivning, da har denne været ganske middelalderlig lige op til Aar 1870. Hustruen havde ingen selvstændig Ret eller Ansvarlighed; kun for grove Forbrydelser var hun personlig ansvarlig, alt i Overensstemmelse med det herskende saakaldte »couverture« Princip, der siger: »Husband and wife are one, and husband is that one«. Formelt er dette System bevaret endnu, men i Realiteten er det blevet ganske udhulet særlig ved de Gladstoneske Love af 1870 og 1882, hvorved Englands Lovgivning paa dette Punkt

naar op paa Højde med den mest moderne Lovgivning. Loven af 1882, der betyder en betydelig Udvidelse af Loven af 1870, indførte som almindelig Regel fuldstændigt Særeje for Ægtefæller; Hustruen stilles ved denne Lov formueretlig set lige saa frit som den ugifte Kvinde. Først ved Lov af 1886 indførtes den fra code civil kendte Bestemmelse om, at Hustruen ved Mandens Død bliver Børnenes naturlige Formynder, dog ogsaa her med den Indskrænkning, at hver af Ægtefællerne ved testamentarisk Bestemmelse kan indsætte en Medformynder. Langt mindre tiltalende er den engelske Lovgivning i sin Stilling overfor uægte Børn; Faderen kan her højst tvinges til at betale 5 sh. om Ugen til sit uægte Barn indtil dets 13de Aar, et Beløb, der synes saa meget mere beskedent, naar man betænker, hvor dyrt det i England kan komme en Mand til at staa at gøre Brud paa et givet Ægteskabsløfte.

Særlig Interesse helliger Forfatteren den tyske Lovgivning, dels Familjeretten i den gamle preussiske Lovbog »Das allgemeine Landrecht«, dels i den tyske »Das bürgerliche Gesetzbuch« (B. G. B.). »Das allgemeine Landrecht«, der traadte i Kraft 1794, var et Produkt af den oplyste Enevælde og en Del mere paavirket af Naturrettens Opfattelse af Ægteskabet end code civil; jeg skal dog ikke her komme nærmere ind paa denne Lovs Bestemmelser, men kun løselig omtale nogle af Bestemmelserne i B. G. B. Ved Omtalen af Familjerettens Kodifikation i B. G. B. benytter Forfatteren Lejligheden til at fremføre de Ønsker, hun maatte nære med Hensyn til denne Lovgivningsgren. Hun føler sig saaledes meget brøstholden ved Lovens Bestemmelse om, at Manden skal træffe Afgørelse i alle Anliggender vedrørende det almindelige ægteskabelige Liv; hun mener, at Mand og Hustru burde have lige Ret i saa Henseende; Strids-spørgsmaal, der ikke kunde finde en mindelig Løsning, maatte saa afgøres af et særlig dertil indrettet Raad; ikke mindre fortørnet er Forf. over, at Moderens For-

ældremyndighed kun strækker sig til den rent personlige Omsorg for Børnene; det er selvfølgelig ogsaa en Ubillighed, at f. Eks. kun Faderens, ikke Moderens Samtykke er nødvendigt til det umyndige Barns Ægteskab; men sammenlignet med dansk Ret synes dette mindre betydende overfor hendes Medbestemmelsesret ved Børnenes Opdragelse, der f. Eks. hindrer Manden i mod Hustruens Vilje at fjerne Børnene fra Hjemmet, hvad en Højesteretsdom fra Aar 1900 fastslaar som tilladeligt efter dansk Ret. Ligeledes er B. G. B. lidt humanere, end den danske Lov i Øjeblikket er, mod de uægte Børn. Faderens Underholdspligt gaar her forud for Moderens, og udstrækker sig — ialtfald paa Papiret — ikke blot til Barnets nødtørftige Underhold, men til en Opdragelse, der svarer til Moderens Stand, og den varer til Barnets 16de Aar. Ens stiller de to Landes Lovgivninger sig derimod overfor Spørgsmaalet om Fælleseje eller Særeje; begge betragte de Fælleseje som det almindelige, Særeje som det subsidiære. Dette anser Forfatteren for ganske forkasteligt; hun anser det for nødvendigt, for at Hustruen kan bevare en selvstændig Personlighed, at hun selv har Pengemidler at raade over; Særeje bør derfor indføres som Grundprincip, men da dette kun gavner de formuende Kvinder samt Kvinder med selvstændigt Erhverv, foreslaas det, at Mandens Underholdspligt skal præciseres derhen, at Hustruen skal have Ret til en vis Procentdel af Mandens Indtægter, f. Eks. 10 % til sit personlige Behov. Tanken synes i og for sig sund, men ret nødvendigt maatte det jo være først gennem grundig Undersøgelse af Husholdningsbudgetter at danne sig et Begreb om en saadan Procents almindelige Størrelse indenfor de forskellige Indtægtsklasser; muligvis lod Tanken sig da realisere.

I Bogens sidste Kapitel behandles den forskellige Kritik, der er rejst mod det legale Ægteskab; den meste Kritik ved Forf. at tilbagevise, saaledes navnlig den Paa-stand, at Prostitutionen er en nødvendig Følge af det legale Ægteskab, idet hun under Henvisning til sin for-

udgaaende historiske Fremstilling særlig gør gældende, at Prostitution altid findes, hvor stor Frihed der end hersker i kønslig Henseende i et Samfund; overhovedet mener hun, at Prostitutionen kun kan nedbringes nævneværdig til Tider, hvor en eller anden Form for Religion har gennemtrængt Befolkningen. Forfatteren viser sig i det hele som en ivrig Forsvarer af det legale Ægteskab som saadant, idet hun erklærer, at der i Øjeblikket ikke kan tænkes noget højere Ideal end det monogame Ægteskab, afsluttet i den Hensigt, at det skal vare bestandigt; men samtidig forlanger hun saa, at Lovgivningen bliver ændret, saaledes at Adgangen til Skilsmisse lettes, navnlig derhen, at fælles Overenskomst regnes for tilstrækkelig Skilsmissegrund og — last not least — saaledes at Kvinden kan gaa ind i Ægteskabet som en fuldtud ligeberettiget Personlighed.

Elna Dahlberg.

ADAMS and SUNNER. **Labour Problems.** A Textbook. New York 1907. (579 S.).

Det Hovedformaal, Forfatterne af ovennævnte Værk tilsigter, er fortrinsvis at give en i praktisk anskuelig Form vejledende Oversigt over det amerikanske Arbejderspørgsmaal. Beskrivelsen heraf er ganske naturligt, baade for den uundværlige Sammenlignings og uadskillelige Aarsags-sammenhængs Skyld, ledsaget af flygtigere Strejftog ind paa de forskellige tilsvarende Forhold andetsteds. Som det foreliggende Arbejde fremtræder med sit specielt paa-trykte Stempel af en Lærebog til Brug ved Universitetsundervisningen, kommer uvilkaarlig denne Omstændighed først og fremmest i Betragtning og paavirker Bedømmelsen af Bogens hele Værd og Betydning for den økonomiske Videnskab. Det Helhedsindtryk, man faar af den givne Fremstilling, er at den er besjælet af en overmaade